

Woensdag 12 januari 1916 – ochtendeditie

De commandant van het veldleger, het militair gezag uitoefenend in Noord-Brabant, Limburg en Gelderland ten zuiden van de Nederrijn, buiten het gebied der stellingen en afzonderlijke forten, alsmede in een gedeelte van de gemeente Rilland-Bath, heeft het verblijf binnen het in staat van beleg verklaarde deel van genoemd gebied ontzegd aan: Maria Sabina Vinck, echtgenote van De Coninck, laatst wonend te Schaarbeek.

Parijs, 11 januari. Gisteren hebben drie van kanonnen voorziene vliegtuigen boven de Duitse linies bij Diksmuide een reeks gevechten geleverd met vijandelijke vliegtuigjagers van het type Fokker. Een van onze vliegtuigen, dat door een Fokker werd aangevallen, heeft moeten landen, doch het vijandelijk vliegtuig werd op zijn beurt door een van de onzen aangevallen, die op 25 meter afstand mitrailleursgranaten op hem afschoot. Het toestel werd neergeschoten. Een derde toestel der Fransen heeft eveneens een andere Fokker aangevallen, die in het bos van Houthulst ten zuidoosten van Diksmuide neerstortte.

Londen, 11 januari. Officieel uit het hoofdkwartier in Frankrijk.

De nacht is rustig geweest. Vandaag grote bedrijvigheid aan weerszijden bij Ieper.

Onze artillerie is in samenwerking met onze schansmortieren en granaatwerpers bijzonder doeltreffend opgetreden bij Sint-Elooi.

Uitbreiding van het Belgische kabinet.

Havre, 11 januari. De heden onder voorzitterschap van baron de Broqueville gehouden kabinetsraad heeft zijn goedkeuring gehecht aan de benoeming tot ministers zonder portefeuille van graaf Goblet

d'Alviella, Paul Hymans (beiden liberaal) en Vandervelde (sociaal democraat).

Hymans blijft gezant te Londen.

Om ook de algemene sympathie der katholieken voor de godsvrede te bestendigen, heeft baron de Broqueville in overleg met de koning nog drie ministers in het kabinet geroepen, nl. Liebaert, voormalig minister van financiën, Cooreman, voormalig minister van arbeid, en Schollaert, voormalig minister van binnenlandse zaken en president van de Kamer.

Er komen dus zes nieuwe ministers zonder portefeuille, die morgen door baron de Broqueville aan de koning zullen worden voorgesteld.

Een Belgische afvaardiging, bestaande uit majoor Blaise, chef van het militaire kabinet en majoor Lebrun, directeur van het staatsbedrijf voor het vervaardigen van ontplofbare stoffen, is naar Engeland vertrokken om daar het meest doeltreffende gebruik van Belgische werklieden voor de aanmaak van munitie te bestuderen.

De Belgische correspondent van de Tijd meldt dat zondag tijdens de hoogmis in de parochiekerk aan de Adinkerkse weg, waar het koninklijk echtpaar de dienst bijwoonde, de Duitse vliegers bommen op De Panne hebben geworpen. Het kleine kerkje aan zee, waar gewoonlijk het koninklijk paar komt, is gedeeltelijk vernield. De grote kerk bleef gespaard, al vielen in de nabijheid twee bommen. Een 50-tal doden vielen er te betreuren. Er ontstond een grote paniek, maar de koning voorkwam door zijn grote kalmte en zijn bezadigd optreden erger.

Woensdag 12 januari 1916 – avondeditie

Belgische geïnterneerden te Harderwijk.

Uit Harderwijk schrijft men ons:

Het is belangwekkend, het leven der Belgische geïnterneerden in het kamp van Harderwijk van nabij gade te slaan, te zien, hoe dat grote huisgezin bestuurd wordt, en hoe er blijkbaar alles samenwerkt om de leden van dat huisgezin het leven er draaglijk te maken, en hoe er door schijnbaar strenge maatregelen het belang van ieder wordt gediend.

Meer dan een jaar reeds hebben de geïnterneerden de heide van Harderwijk tot woonplaats, de heide, die zichzelf niet meer is.

Het is een en al bedrijvigheid in het kamp. Op de brede hoofdwegen bewegen zich al maar door de soldaten en onder hen zijn slechts enkelen, aan wie het te zien is dat ze dreutelen uit verveling. Meestal lopen ze in groepjes en het onderwerp van hun gesprekken schijnt meer van vrolijke dan van triestige aard te zijn. Ze kunnen toch ook niet immer treuren over het noodlot, dat hen voerde naar hun tegenwoordige verblijf.

Veel vrouwen van geïnterneerden zijn met hun kinderen, hun mannen in de ballingschap gevolgd en hebben Harderwijk of de omgeving tot woonplaats gekozen. Het wonen in de dikwijls van alle comfort verstoken zolderkamertjes of krotten in de nabijheid van de echtgenoot, verkiezen ze ver boven een verblijf in het vaderland, waarheen de man hen niet kan volgen, vooral nu de sedert augustus opgetreden commandant, generaal-majoor jhr. de Lannoy, voor de gehuwden onder de militairen, wiens gezinnen in Harderwijk verblijf houden, een zeer gunstige permissieregeling getroffen heeft.

Een groot deel der geïnterneerden is nog geheel onkundig van de toestand, waarin zich hun naaste familieleden bevinden – dit als

gevolg van het gesloten briefverkeer met een deel van België. Voor dezen zijn een opgemerkt kampleven en een goede geest in het kamp het middel om de hoop levendig te houden.

En een goede geest heerst er in het kamp, dank zij het beleid zowel van de vroegere als van de tegenwoordige commandant.

Moesten bij de komst der Belgen en de inrichting van het depot vele bezwaren worden overwonnen, het ligt voor de hand, dat met de duur van de internering van de leiding meer beleid gevraagd wordt. Maatregelen, die bij aanvang gunstig werkten, moesten door misbruik als om andere redenen worden ingetrokken of door andere vervangen.

Voor de permissieregeling was een zaak van voortdurende zorg, en werd getoetst aan de ervaring, enige malen gewijzigd. Thans is er een regeling getroffen, die ook door de betrokkenen zelf als strikt rechtvaardig wordt erkend.

Aan gehuwde militairen, wiens gezinnen in de stad verblijf houden, wordt vergund driemaal per week, woensdag, zaterdag en zondag, de nacht buiten het kamp door te brengen en bovendien om iedere dag tussen 12 en 2 uur de maaltijd thuis te gebruiken. Wegens het niet deelnemen aan de menage in het kamp wordt dan een vergoeding van 35 cent per dag uitgekeerd. Van de overige geïnterneerden mogen zij, die zich in het kamp op de een of andere wijze verdienstelijk maken – en dat zijn er velen – 's avonds tussen half vijf en tien uur, onderofficieren tot elf uur, het kamp verlaten, 's zondags van 's morgens tien uur tot 's avonds tien of elf uur.

Alle anderen krijgen bij toerbeurt – iedere dag zes uit elk der vijftig barakken – middagverlof op genoemde uren.

Een groot aantal vergunningen om bij particuliere werkgevers te werken, werd uitgereikt. In het belang van hen, die voor dergelijk werk in aanmerking wensden te komen, werd een arbeidsbureau ingericht, dat uitstekend beheerd wordt door een Belgische kapitein-commandant. Het bureau sluit de arbeidscontracten met werkgevers, onder goedkeuring van de hoofdinspecteur van de arbeid, zowel te Harderwijk als daarbuiten. Bij gelijke geschiktheid gaan gehuwden steeds voor. In de arbeidscontracten wordt de bepaling opgenomen, dat een deel van het verdiende loon aan de betrokkene zal worden uitgekeerd, en een ander deel zal worden opgezonden aan het departement van oorlog, afdeling internering, alwaar het wordt belegd om later te worden uitbetaald. Reeds werd tegen twee ton aan werkklonen aan het departement gezonden.

Ruim vijfduizend geïnterneerden grijpen de gelegenheid aan, om door het volgen van het onderwijs in verschillende vakken, dat in het kamp gegeven wordt, hun kennis uit te breiden. Het onderwijs staat onder toezicht van de heer Omer Buysse en twee geïnterneerden, de heren dr. De Keyzer en Le Roy. Het wordt gegeven van 9 tot 12 en van 2 tot 4, en is in enige aparte barakken ondergebracht.

Verscheidene bedrijven worden in het kamp uitgeoefend. Voor de firma Boele te Kampen werken er geregeld een twintig sigarenmakers, de mandenmakers produceren vrij veel, evenals de touwslagers. Een bakkerij met heteluchtoven levert het brood voor de kantines en de restauratie. De aflevering aan de bakkerij is zo groot, dat de kosten van de over, sedert kort opgesteld, weldra kunnen worden afgeschreven. Een weefgetouw is voor het demonstratief onderwijs opgesteld. Knutselwerk wordt in de barakken, vooral bij slecht weer en 's avonds, zeer veel vervaardigd. De jacht naar sigarenkistjes in de stad en naar koebeenderen in de nabijheid van de keuken is vrij algemeen. Dank zij de steun van een

Belgisch steuncomité in Amerika, zal er binnenkort een speciale barak voor de beoefening van huisvlucht verrijzen.

Van de studie- en leeszaal wordt een druk gebruik gemaakt. De welvoorzienige bibliotheek – met gedrukte catalogus – heeft gretig aftrek. Geregeld wordt de boekenvoorraad uitgebreid: de vorige week kwamen er uit Parijs nog 87 colli's boeken. Bibliotheekboeken worden telkens voor 5 dagen ter lezing verstrekt.

Voor gepaste gemakelijkheid wordt voortdurend zorg gedragen. Iedere maand worden in de schouwburg een Franse en een Vlaamse voorstelling gegeven. De Franse voorstellingen staan onder leiding van de geïnterneerde acteur Henry de Nevry, van het theater Rejane te Parijs: de Vlaamse onder die van de heer Jos. Verlinden van de schouwburg van Antwerpen, eveneens geïnterneerd. Die voorstellingen trekken zeer veel bezoekers. Iedere avond hebben er bioscoopvoorstellingen plaats, evenals de uitvoeringen in de schouwburg tegen uiterst geringe entree. De burgerij van Harderwijk kan tot die voorstellingen toegang verkrijgen. De grote afstand echter en de overmatige prijzen, die de stalhouders vragen, zijn oorzaak, dat van die gunstige bepaling een vrij gering gebruik wordt gemaakt. 's Zomers worden er bioscoopvoorstellingen in de open lucht gegeven, die door de kampbewoners zeer worden gewaardeerd.

Nu en dan worden er cabaretavonden gegeven en meermaals concerten, die afwisselend tegen entree dan wel kosteloos toegankelijk zijn. Uit de geïnterneerden hebben zich twee fanfares en een symfonieorkest gevormd, die in de zomer ook concerten in de muziektenten geven en de militairen op de wandelingen, die schier dagelijks worden gemaakt, vergezellen.

Feest- en gedenkdagen worden in het kamp steeds gevierd, waarbij de kantines, of in de zomer het grote sportterrein, het middelpunt vormen.

Op gewone dagen trekken de kantines geregeld duizenden bezoekers. Het bierverbruik, dat vroeger de gehele dag was toegelaten, heeft de nieuwe commandant beperkt tot enkele uren, namelijk 's morgens van 11 tot 12 en 's avonds na half zes. Niettegenstaande die bepaling wordt er naar Belgisch gebruik een stevig pintje gedronken. De winst op de kantines wordt gebruikt voor onderhoud en afschrijving van de kantinegebouwen. Een flinke biljartzaal, door kunstschilders onder de geïnterneerden gedecoreerd, vormt een deel van een der kantinebarakken; een ander deel is als scheersalon ingericht. Een der meest gezellige vertrekken is de theesalon, waar tegen geringe prijs thee en koffie met een gebakje verkrijgbaar zijn.

De maaltijden worden in het kamp op de in België gebruikelijke uren gehouden: 's morgens brood, 's middags soep en in de namiddag "petatten" met toebehoren. Daaronder zijn nu en dan gebakken kabeljauwmoten te verstaan, gewoonlijk is het vlees en groenten. Kwaliteit en kwantiteit van het eten worden zeer geroemd, evenals de absolute zindelijkheid, die in de keukens heerst.

Eetwaren mogen slechts dan door de geïnterneerden het kamp worden ingevoerd, wanneer de hoeveelheid het vermoeden wettigt, dat deze voor eigen gebruik bestemd zijn, en niet om er mee te leuren.

De gezondheidstoestand is in het kamp zeer gunstig. Van de ruim 11.000 geïnterneerden zijn thans ongeveer 200 personen ziek, van wie verscheidene in zeer lichte graad. Met de behandeling van de patiënten zijn 3 Nederlandse en 2 Belgische officieren van

gezondheid belast. Lichte zieken worden in het kamphospitaal behandeld, ernstige patiënten naar het militair hospitaal te Harderwijk vervoerd: voor operatieve gevallen is het Piusgesticht alhier aangewezen. Op gezette tijden heeft bij de geïnterneerden bloedonderzoek plaats tot meer waarborg tegen het uitbreken van besmettelijke ziekten. Onlangs weigerden dertien militairen zich aan een dergelijk onderzoek te onderwerpen. Zij werden afgezonderd, om tot betere gedachten te komen. Twee van hen meldden zich intussen aan, de overigen vinden het in de barak voor hen allen blijikbaar zo plezierig, dat ze er liever blijven.

Tot de gunstige gezondheidstoestand draagt ongetwijfeld bij de door de nieuwe commandant onlangs ingevoerde geregelde reinigingsdienst, op grootstadwijze ingericht. Met paard en kar worden de hier en daar tussen de barakken geplaatste vuilnisbakken geledigd, en de thans van stenen potten voorziene urinoirs worden door een tankwagen leeggepompt, waarbij stankverspreiding buitengesloten is. De privaten bevinden zich op enige afstand van de woonbarakken.

Aan de brandweerorganisatie zou iedere stad een voorbeeld kunnen nemen. Eenmaal slechts behoefde de brandweer op te treden, toen op oudejaarsavond een gloeiende kachelpijp boven het dak der kantine uitstak. Het gevaar was in een ommezien geweken.

Een sterke en goed geregelde nachtveiligheidsdienst waakt over eventuele gebeurlijkheden in de nacht.

De dienst aan het kamppostkantoor is bijzonder druk. Op inkomende en uitgaande brieven wordt censuur toegepast. Voor de controle op de inkomende postpakketten is een commissie ingesteld, bestaande uit twee Nederlandse officieren en een Belgische officier. De commissie heeft het recht de pakketten te openen en de blijikbaar

door bedelen verkregen goederen achter te houden en voor de hospitalen enz. beschikbaar te stellen. Op enkele uitzonderingen na toch worden anders deze artikelen te gelde gemaakt, om te kunnen dobbelen, hoe streng daartegen ook gewaakt wordt. Kansspelen zijn streng verboden; wordt een speler betrapt, dan wordt hem het geld ontnomen en, te zijner latere beschikking, opgezonden naar de afdeling internering in Den Haag, onverminderd de daarop vallende straf.

Het straffen geschiedt op militaire wijze. Dronkenschap en vervalsing van kantinebons, dat eenmaal is voorgekomen, worden buitengewoon zwaar gestraft. De provoost, thans nog ingegraven in de grond, zal binnenkort in een afzonderlijk gebouw worden ondergebracht. Met uitzondering van de krijgsraad-arrestanten werd op oudejaarsavond kwijting van straf van alle gestraften verleend.

Generaal de Lannoy erkent slechts drie godsdienstige gezindheden: de Rooms-Katholieke, de Protestantse en de Israëlitische. Deze laatste wordt door geen der geïnterneerden beleden. De Rooms-Katholieke eredienst wordt waargenomen door twee Belgische aalmoezeniers. In de geestelijke behoeften wordt voorzien vanwege het Utrechts zendingsgenootschap, zulks met goedvinden van de te Harderwijk gevestigde predikanten, die verklaarden, dat hun werkkring te groot was om die met de arbeid onder de Belgen uit te breiden.

Zo wordt met grote humaniteit en toch met ijzeren hand het huisgezin bestuurd. Het leven in het kamp geeft dan ook allerminst de indruk van een opsluiting. Natuurlijk zijn er, als overal, klagers en ontevredenen, die vergeten, dat met billijk bevonden klachten steeds rekening wordt gehouden. Zo wordt een nog al te veel geuite klacht over het niet verwarmen der woonbarakken thans ernstig

onderzocht en de opheffing van de bezwaren overwogen. Het kampbestuur is er steeds op uit om verbeteringen aan te brengen.

De plannen om van de hoofdweg door het kamp een straatweg te maken, hebben thans vaste vorm aangenomen. Het voornemen bestaat, die weg aan weerszijden te beplanten met bomen en in de zomer een wedstrijd in tuintjesaanleg uit te schrijven, opdat de geïnterneerden zich in hun gedwongen verblijf meer en meer thuis zullen gaan voelen en het wachten op het naar huis gaan door animerende bezigheid zal worden verkort.

De hervorming van het Belgische ministerie.

Havre, 12 januari. De combinatie met Cooreman, Liebaert en Schollaert is mislukt. Dientengevolge zijn alleen van der Velde, Goblet en Hijmans voorgoed in het kabinet opgenomen.

Een nota van de Belgische regering.

Le Havre, 11 januari. De Belgische regering zal aan de onzijdige landen een nota richten nopens de buitengewone belasting van 480 miljoen, die von Bissing, de Duitse gouverneur-generaal, in België geheven heeft. Volgens de conventie van Den Haag, zegt de Belgische regering, kan de bezetter een buitengewone belasting opleggen, die dan een oorlogsbelasting is. Maar deze bevoegdheid is aan twee beperkingen onderhevig, en Duitsland formuleert zijn eis met miskennis van deze beperkingen. De bezetter kan slechts oorlogsbelastingen eisen voor de behoeften van het leger of het besturen van het gebied. Maar geen van deze doeleinden rechtvaardigt het heffen van een belasting van 40 miljoen per maand in België. Buitengewone belastingen moeten dienen om de opvoedingen te betalen, maar vooreerst hebben de opvoedingen, die er voor de ravitaillering gedaan zijn, nimmer het reusachtige

bedrag van 480 miljoen kunnen bereiken en in de tweede plaats zijn de opvorderingen in het algemeen niet contant betaald, zoals had moeten gebeuren, maar eenvoudig met bons. Noch het bedrag der buitengewone belasting, noch het doel waarvoor ze geheven wordt, zijn gerechtvaardigd. En zo ze het wel waren, dan nog zou de heffing onaannemelijk zijn wegens de jammerlijke toestand van het land.

Belgische Nationale Bank.

Omtrent de Duitse wisselportefeuille, die door Londen aan de Belgische Nationale Bank weer ter beschikking is gesteld, verneemt de Frankfurter Zeitung, dat het hier ging om een bedrag geld van ongeveer 30 miljoen frank.

De Belgische regering heeft, naar de Times uit Parijs verneemt, een staat opgemaakt van de verwoesting, die het Duitse leger in België heeft aangericht.

Daaruit blijkt, dat het gehele aantal huizen en openbare gebouwen, dat vernield is, 18.207 bedraagt. Met betrekking tot Vlaanderen, Limburg, Henegouwen en Luxemburg ontbreken echter bijzonderheden. De verwoesting was het ergst te Spontin, waar van de 130 huizen er 127 platgebrand zijn, en te Dinant, waar 1263 huizen op de 1375 vernield zijn. Te Leuven zijn 1120 van 7483 huizen verwoest en 1000 huizen geplunderd.

Memoranda (KVdW).

Brussel, 1 Januari.

Honderd geweschoten knallen, spatten uiteen in de lucht, versplinteren in geknetter.

Ik schiet, verdwaasd, uit de slaap; om mij heen is het zoel en fluwelig zwart; een ogenblik van wachtend luisteren; ik hoor niets meer; ik kan denken dat ik mij vergist heb. Maar daar gaat het weer, luider, en met bredere galm: het ene schot rollend over het andere; een ratel van vuur, die uitdeint als een lange klank van bewondering uit de vele kelen van een menigte.

En nu weet ik wat het is, want ook verleden jaar moesten wij het horen in gelijke omstandigheden: het zijn de soldaten uit de nabije kazerne die de overgang van het oude in het nieuwe jaar aan het vieren gaan, het is Duits vuur dat ons 1916 aankondigt ...

Ik lig nu wakker; slaap is ver en ik zet het nieuwe jaar in, er aldus toe gewekt, op gedachten die alle vrolijkheid missen ... Oudejaarsavond is dan ook zo mistroostig lam geweest. Voor mij alleen? Ik heb, in de motregen, door de avondstraten gelopen, met het diepe gevoel van mijn alleenheid; en, toen de paden meer en meer verlaten waren, en iedereen veilig geborgen binnen huis, heb ik mij de weelde, de bittere geneugte gekocht van een cinemavoorstelling. Stel u voor: in de gemeenste gelegenheid die ik vinden kon, en waar men, als ten duidelijke behoefte van mijn mistroost, "De Bultenaar" opvoerde: al die heroïsch holle gebaren in de ijle stilte, van acteurs op wiens wangen de rode schmink zwarte vlekken als van rotheid legde.

Ik vertel u dat niet, omdat ik mijn oudejaarsavondbezigheden zo bijzonder interessant vind. Zij schijnen mij echter een verkort, en als het ware symbolisch beeld van de stemming die heel Brussel gisterenavond onderging, en die mij duidelijker werd nog, toen ik, om tien uur ongeveer, de bioscoop verliet met de bedoeling, mijn landerigheid in mijn bed te gaan begraven. Nooit had ik op een "réveillon"-avond de hoofdstad zo mistroostig stil en -verlaten gezien. Minder talrijk dan op een gewone weekdag stond het volk op de tram te wachten, voeten trampelend op het blinkend asfalt, onder

de geniepige motregen, waar nu en dan een windvlaag door gierde, in de klamme en huiverige nachtlucht, ijl van alle opgewektheid. In de grote cafés, wat stille, lui doende bezoekers; de kelners, die, uitgestoken benen aan de fluwelen banken, lagen te dutten; de buffetjuffer recht als een opgedirkte mummie. Veel lust naar huis te gaan had ik niet meer: desperatie lokt desperatie zoals de afgrond de afgrond. Ik verliet het boulevard, liep langs straten waar de verlatenheid nog wat duidelijker was, en de ijle vereenzaming uitdrukkelijk klaarblijkend als een geometrische bewijsvoering. Herinnert gij u dat Dürer, als hij Melancholia wilde verbeelden, deze plaatste tussen meetkundige figuren? Brussel, op dat vroege avonduur, en op oudejaarsavond, te zien als niet anders meer dan grote, rechtlijnige blokken huizen, met scherpe, nat blinkende ribben, en die uitlopen op de donkere, ondoorzichtige ledigheid der wezenloze pleinen: het verschaft indrukken en stemmingen van bittere zwaarmoedigheid, waar zelfs de pijn der zekerheid, die de oude Duitse meester met zijn geometrische steenblokken vermoedelijk heeft bedoeld, lang niet uit afwezig was. En zo lag Brussel gisterenavond als het meest evidente beeld, en het minst verbloemde, van haar tegenwoordig wezen, zoals het geboden werd aan het nieuwe jaar, met de berustende melancholie van wat het eigen einde niet kent ... of misschien al te goed. Arm gestrekt lichaam, dat daar ligt naakt en onroerend als een lijk, gewassen door de aanhoudende motregen als onder het gestaag sijpelend kraantje, dat de effen zerk van een "morgue" nat en blinkend houdt; verlaten lichaam dat niets nochtans van uw aanminnige schoonheid verloren hebt ...

Dit is zomaar niet wat gemakkelijke oudejaarsavonddichterlijkheid. Denkt men na over de wisseling, die het Brusselse leven in de loop van het jaar 1915 heeft ondergaan, en die men moeilijk dag aan dag bevat, moeilijk anders dan perspectivistisch overschouwen kan, dan

merkt men maar al te goed, onder de schijn van onveranderde gelijkheid die gedragen wordt op onaantastelijke gelijkmoedigheid, hoe zich uiteindelijk elke eigen onafhankelijke krachtsuitoefening, hoe zich elke levensuiting die vroeger alleen van een vrije wil afhing, liet verminderen tot, opslorpen door een anonieme, soms ongeziene macht, die men aanvaardde en weldra waardeerde als een noodzakelijkheid. Het Brusselse volk is weinig opstandig van aard; daarom gevoelt het misschien minder vlug de verknechting; daardoor leert het ze zeer zeker lichter te dragen, zonder er in zijn onafhankelijkheidszin zich door gekrenkt te voelen. De vreemdeling die, na een paar jaar, thans Brussel zou bezoeken, zou de stad mat en bedrukt vinden, iets wat de Brusselaar zelf doorgaans ontgaat; is het echter iemand uit de Belgische provincie die naar Brussel overkomt, dan verbaast hij zich over het nerveuze en zelfs opgewekte leven, dat hier is blijven heersen, want deze bezoeker vergelijkt bij zijn eigen stad waar men, bij gebrek aan die luchtig geestelijke onafhankelijkheid van de Brusselaar, het juk zwaarder wegen voelt, en waar men het, dientengevolge, misschien wel zwaarder wegen doet.

Onveranderlijkheid van het Brussels karakter; onveranderlijkheid van Brussels uitzicht: schijn, dubbele schijn die mij op oudejaarsavond is geopenbaard. Want de Brusselaar is niet uitgegaan, hij die anders nogal buitenhuisig is aangelegd. En Brussel zelf heb ik mogen zien zo, dat ik onmiddellijk haar echt gelaat heb herkend onder het afgeworpen masker.

Ja, oude melancholie van alle systeem. Is het leven van ons allen, van hoog tot laag, nog iets meer dan meer of min aanvaardde, meer of min onszelf opgelegde organisatie? Wij zijn er zeker dankbaar voor dat, bijvoorbeeld de arme man aan voedsel en kleding verzorgd is, al bezit hijzelf als tegengif voor al te overvloedige erkentelijkheid zijn steeds gereede knieszucht; wij zijn er dankbaar voor dat men ons behoedt

tegen de misdadigers die speculeren op levensmiddelen, al kunnen wij ons moeilijk ontveinzen dat het leven er weinig goedkoper op wordt; wij zijn dankbaar om een moratorium dat ons van veel kwellingen verlost, al ondervinden wij dat niemand de schulden betaalt die hij heeft aan ons; wij zijn dankbaar om nog heel wat andere dingen, die ons leven zeker het aangenaamste der wereld zouden maken, was het niet dat zij er juist zijn opdat ons leven niet helemaal onmogelijk zou worden. Ziet u: dat juist is het, dat eeuwige helledreigement; wij leven (en voelen het steeds) in een voorgeborchte ervan, in een vagevuur dat alle idee aan een eventuele hemel uitsluit, voorlopig althans; en het is, dat verbod aan een hemel te denken, met daarenboven de noodwendigheid ons in ons lot te schikken en zelfs de plicht aan die schikking, aan die organisatie mede te helpen, die ons, of wij het beseffen of niet, vermindert en als verschrompelt.

Er is iets anders dat ons leven bedenkelijk verarmt: het gebrek aan geestelijk voedsel. O, ik bedoel niet eens de ontredde van de geleerde, neen: van de eenvoudige intellectueel die zijn gewone spijzen doorgaans missen moet, en er dreigt onverschillig aan te zullen worden (want ontbering leidt tot atrofie); ik denk veel meer aan wat het begin van de oorlog van onze zenuwen vergde, en wat ons, daarentegen in de loop van 1915, meer en meer aan ongebruikt materiaal overgelaten werd. Naarmate er minder gebeurde werden wij lomer van geest; de onverschilligheid om de luie oorlogsgebeurtenissen zette zich, onder het gistend gif der verving, om in kniezerige kleingeestigheid. Hadden wij niets meer te verwachten? Dan maar wat vitten op wat was! En men deed het, geloof mij, met geestdrift, blij een bezigheid gevonden te hebben, die tevens een oude gewoonte was ... De oorlog, hoe had hij in de eerste maanden onze zenuwen getokkeld tot springen toe! Hoe had hij onze zintuigen opgeëist tot de vinnigste marteling, waar geen verzet tegen

mogelijk was! Wij behoorden onszelf niet meer: het gruwelijke leven speelde met ons als een wreed kind met een vliegje of een meikever; en wij ondergingen het, haast onbewust dat wij er zo diep onder leden, omdat het zo oppermachtig geweldig was; en toen het uiteindelijk verminderde, en wij er misschien ook wel aan wennen gingen, toen werd het ons te moede, of wij die marteling nodig hadden, of zij ons een bestaansvoorwaarde geworden was. En toen, toen werd, in de bezette stad, meer en meer nodig, en meer en meer precies, de organisatie van ons precair bestaan. Wij moesten, in onze vermindering, leven. Maar wij zouden leven, gevolg en terugslag van de ongehoorde spanning die wij ons immer als mogelijk hadden voorgesteld, - wij zouden leven met als intiemste gezelschap de verveling; de blinde verveling met de leven uitrafelende vingers; de verveling, die geeuwend doodt.

Ik had, gij herinnert het u misschien, bij de bezetting van Brussel een oorlogsdagboek aangelegd. Toen ik merkte dat ook ik aangetast was van zulke onontkoombare lusteloosheid, door deze vervloeiende desaggregatie van inzicht en wil, - toen sloot ik het zorgvuldig af, overtuigd dat het u noch mij diensten bewijzen kon.

Is daar nu verandering in gekomen? Uiteindelijk en van lieverlede heeft zich, tussen beide uitersten in, een evenwicht hersteld, dat ons een weinig gulden mediocriteit toelaat, waar wij in ademen kunnen zonder te moeten vrezen, dat al te heftige gebeurtenissen ons wurgen zullen, of dat wij zullen stikken in al te ledige ijltje. Van zulk leven heb ik mij voorgenomen, de memoranda aan te tekenen: gij zult er in lezen, misschien, meer wat men in Brussel voelt en denkt dan wat men er hoort en ziet.

Want, zowaar, men ziet en men hoort er weinig ...

Onderscheidingen in het Belgische leger.

Wij ontlenen het volgende aan De (Belgische) Legerbode:

Benoemd tot Ridder in de Leopoldsorde: Albert De Winter, kapitein-commandant.

Ridders in de Kroonorde: Victor Sermens, soldaat, infanterie; Maes, 1e sergeant-majoor, genie; Albert Coutelier, luitenant, artillerie.

Ridders in de Orde van Leopold II: Maurits Jamotte, soldaat, infanterie; Rommens, korporaal, genie; Jozef François en Eugène De Smet, soldaten oorlogsvrijwilligers, infanterie.

Ontvingen het militair ereteken der 2e klasse: Joris Van de Walle, soldaat oorlogsvrijwilliger loopgraafartillerie; August D'Hennin, soldaat oorlogsvrijwilliger, infanterie; Desmet en Berger, soldaten, genie.

Werden bij dagorder van het leger vermeld: J. B. Bigot, soldaat oorlogsvrijwilliger loopgraafmortiers.

Ontvingen: De burgerlijke medaille der 1^e klasse: Victor Gabriel, wachtmeester, gendarmerie.

De burgerlijke medaille der 2^e klasse: Jan Wagner, wachtmeester, gendarmerie; Gaston Wills, soldaat oorlogsvrijwilliger, infanterie.